

Slavoj Žižek

Våldet mot palestinierna är avsiktligt

Ur *Flamman* 23/12 -2023

Sociologen Eva Illouz påstår att Hamas terrordåd är väsensskilda från den israeliska militärens "sidoskador" mot Gazas befolkning. Därmed frikänner hon den starkare partens ständigt pågående våld. Båda sidors smärta måste räknas om det ska bli fred.

Det går inte att ignorera den antisemitiska undertonen hos många som hyllar Israel. I ett brev som besvarade min kritik mot Israel skrev en slovensk katolik att Israels huvudproblem "varken är Hamas eller 'kungen från norr' – som Israels nästa stora fiende (Ryssland–Iran–Turkiet) kallas i Nya testamentet – men dess insisterande på att leva i synd i stället för längs Guds väg, för nuförtiden är Israel världens mest ateistiska land."

Lycka till med sådana vänner! Det är inte konstigt att även högerextremister kända för sin antisemitism, som Frankrikes Marine Le Pen, nu otvetydigt stöder Israel. Det är mot denna förvridna bakgrund vi bör bedöma reaktionerna från dem som har kritiserat Israel för att bete sig som om de är i full rätt att förgöra Hamas.

Jag påstod detsamma för två månader sedan vid Frankfurts bokmessa. Jag känner total solidaritet med såväl offren för attackerna som med de judar för vilka attacken rörde upp minnen av antisemitism och ledde till nya antisemitiska hot. Jag poängterade tydligt att Israel har rätt att försvara sig.

Men jag identifierar mig inte med Israels handlingar, eller med dess nuvarande regering. Jag tror att det är anledningen till att den fransk-israeliska sociologen Eva Illouz misstolkade min position. När hon i Haaretz kritiserade den globala vänsterns reaktion på massakern den 7 oktober anklagade hon mig för att vifta bort den fruktansvärda attacken, genom att använda vad hon kallar en "slarvig intellektuell strategi".

Men är det verkligen det jag gör? Som skett så många gånger tidigare de gångna veckorna anklagade Illouz mig för att relativisera attacken, av det enkla skälet att jag satte den i ett sammanhang.

Själv hävdar Illouz att hon gör motsatsen. "Jag vägrar kontextualisera det palestinska lidandet över att ha förlorat sitt land", skriver hon. "För att helt kunna ta in och förstå deras tragedi, för att helt kunna respektera deras förlust, måste jag upphäva sammanhanget... Många araber, i Israel och utanför, har visat det medlidande som den doktrinära vänstern på ett så chockerande sätt saknat. De har stått vid vår sida." Men denna sammanhangslösa hänvisning till en sammanhangslös chock och sorg är, enligt min mening, för enkelspårig.

Mitt tal till Frankfurts bokmessa ledde till ett ramaskri. Jag hävdade nämligen att konflikten inte främst stod mellan Israel och Hamas, utan mellan å ena sidan båda sidornas fundamentalister, och å andra sidan de israeler och araber som vill ha fred. Samt att även om Israel måste få försvara sig mot Hamas, så går dådet inte att förstå utanför ramarna av de hemska förhållanden som invånarna i Gaza lever i. Det var den 17 oktober, bara tio dagar efter att kriget hade inletts. Israel bombade Gaza och antalet palestinska offer översteg antalet döda judar. Kriget rasade. Chock och sorg ledde till kritiska (och ofta problematiska) politiska och militära beslut och handlingar. Det blev tydligt att det, bortom den chock och sorg som Illouz refererade till, behövdes en skarp politisk analys av situationen.

Jag håller med Illouz om att vanliga människor "insisterar på deras upplevelsers konkreta unicitet", och att "både palestinier och israeler känner att deras lidande inte kan jämföras – det vill säga, reduceras – till den andres". Jag håller också med henne om att påståenden att "judar

är särskilt känsliga för dåden den 7 oktober: lukten av brända kroppar, det hänsynslösa dödan-
det av barn och gamla, och gator strödda med lik.”

Ja, sannerligen. Samtidigt bombarderas palestinier och muslimer över hela världen med bilder på förstörelse och död i Gaza, och deras vrede närmar sig bristningsgränsen. Hur kan man hålla sig lugn när barn i Gaza ristar in sina namn på kroppen med kniv, så att deras kvarlevor ska kunna identifieras? Det finns, enligt Illouz sätt att se på saken, ingen lösning på detta. Man kan bara ställa dessa traumatiska upplevelser sida vid sida.

Om det är fallet, varför är då resultatet av Hamas massaker och Israels bombningar så traumatiska? Det är just på grund av den historiska kontexten: Hamas slaktande av oskyldiga judiska medborgare för tankarna till Förintelsen, medan palestinierna upplever bombningen av Gaza som en andra Nakba.

Under 1900-talet ägde värre illdåd rum än dem som begicks den 7 oktober. Det räcker med att nämna de vidriga experiment som Shiro Ishii utförde på tiotusentals kinesiska fångar i den ökända enheten 731 i Manchuriet under andra världskriget. Ishii levde resten av sitt liv i lugn och ro. USA, som var måna om att lägga vantarna på resultaten av hans experiment, gav honom full immunitet i utbyte mot hans ”forskningsdokument”.

Samma beaktning av den historiska kontexten förklarar även reaktionen på de allierades bombningar av Hamburg under andra världskriget. Attacken under sista veckan av juli 1943, som gick under kodnamnet Operation Gomorra, skapade en av de största eldstormarna som de brittiska och amerikanska flygvapnen utlöste under bombkampanjen mot Tyskland. Den dödade omkring 37 000 människor i Hamburg och ledde till att 60 procent av stadens hus raserades, framför allt i arbetarområden.

Även om detta illdåd förtjänar att ”kontexten upphävs”, som Illouz kallar det, på grund av chocken och sorgen det utlöste, upplevdes det inte så av förståeliga skäl, som också är precis det sammanhang som föranledde attacken: de allierade stred mot nazisterna – den absoluta ondskan.

En position som hänvisar till chock och sorg utan att ta kontexten i beaktning är alltså begränsad. Inte undra på att Illouz senare frångår sin uppmaning om att visa solidaritet med Israel i chock och sorg till att anföra ett juridiskt argument för skillnaderna mellan Hamas och Israels krigföring. Hon skriver: ”Sidoskada – ett iskallt opersonligt uttryck – är moraliskt och juridiskt väsensskilt från halshuggningen av barn av milismän på grund av graden uppsåt och direkt ansvar.”

”Att förneka denna skillnad”, hävdar hon, ”skulle vara detsamma som att förneka vårt rättssystemets själva fundament. På samma sätt hänvisar kategorin ’avskyvärda brott’ till brott som mänskliga samhällen erkänner som väsensskilda på grund av deras fruktansvärda natur. Ett kvantitativt dödstal är aldrig tillräckligt för att slå fast hur moraliskt förkastlig en mordhandling är eftersom brott inte är jämlika vad gäller uppsåt, ansvar och avskyvärdhet.”

Kort sagt, sett ur ett moraliskt och rättsligt perspektiv tycks det som att den israeliska arméns dödande av 17 000 palestinier i Gaza är annorlunda – det vill säga, mindre illa – än Hamas dödande av 1 200 judar.

Illouz åtskillnad mellan Hamas attack den 7 oktober och Israels bombningar av Gaza, enligt vilken den förra står för avsiktlig grymhet och den senare utgör oavsiktlig ”sidoskada”, är minst sagt problematisk.

På en abstrakt nivå finns det en viss grad av sanning i påståendet. Men den viktiga poängen här är att ”sidoskadan” i sig själv är ett dubiöst begrepp. Det är ett ”iskallt opersonligt uttryck”, som Illouz säger, som beskriver tusentals barns fruktansvärda lidande som en

oavsiktlig konsekvens. Men det faktum att denna konsekvens är oavsiktlig gör den inte mindre problematisk. På sätt och vis är oavsiktligheten till och med värre eftersom den innebär att offren avhumaniseras.

För det första: Vad är den acceptabla gränsen för ”sidoskador”? För en sådan gräns måste finnas även om man, som jag, fullständigt fördömer Hamas användning av palestinier som mänskliga sköldar. För det andra: Även om dödandet av Gazabor är ”oavsiktligt” (ett påstående som inte överensstämmer med israeliska makthavares uttalanden), är det helt förutsägbart. Vi är alla alltför bekanta med vad som händer när man släpper en bomb över ett tätbefolkat civilområde.

Den grundläggande misstolkning som Illouz gör av mig är att jag presenterar palestinska och israeliska historier som om de ”löpte längs parallella spår och reflekterade varandra” – vilket gör att båda sidor ses som lika ansvariga för den rådande situationen. Hon kokar ironiskt ned min hållning till en kålsuparteori, där ”det krävs två för att dansa tango.”

Jag instämmer. Men paret som håller om varandra under dansen är inte Israel och Palestina, utan två svurna fiender som är beroende av varandra samtidigt som de söker förgöra varandra. Dessa två dödsfiender är den sittande israeliska regeringen och Hamas. De två är visserligen inte samma sak, men är slutna om varandra i en perverterad tangodans som kan belysa allt vi behöver veta om kontexten som ledde till kriget i Gaza.

Eftersom offren för ett angrepp har en grundläggande rätt att besvara det, anser sig Israel ha rätt att utföra etnisk rensning i hela Israel, och kanske även i Gazaremsan. Landets högerextrema finansminister Bezalel Smotrich beskrev palestiniers ”frivilliga utvandring” som den rätta humanitära lösningen för Gaza såväl som resten av regionen. När han tillfrågades om kriget sade jordbruksministern och medlemmen i säkerhetsrådet Avi Dichter att det utgör ett ”Nakba 2023. Det är så det kommer att sluta” – en position som palestinska makthavare med rätta hävdar utgör etnisk rensning.

Låt oss återvända till jämförelsen mellan utdragen etnisk rensning på Västbanken och den brutala och oväntade attacken som utfördes av Hamas. Den illustrerar en viktig skillnad mellan första och tredje världen.

I den första, utvecklade världen, sker attacker utifrån vanligtvis i form av plötsliga händelser med chockerande brutalitet (11 september-attackerna, massakern på Bataclan i Paris 2015 och Hamas attack den 7 oktober). Efter attackerna återupptas vardagslivet snabbt, även om offentligheten hemsöks av traumatiska minnen.

I tredje världens länder är illdåden tvärtom ofta utdragna och smärtsamma processer, som ibland pågår i generationer och blir en del av vardagslivet (som i Kongo). Befolkningen drabbas av förtvivlan, vilket gör en återvändo till ett normalt liv orealistiskt.

Är det inte också fallet på Västbanken, där en lokal palestinsk majoritet i årtal har utsatts för olika typer av våld, från byråkratiska manövrar till direkta mordhandlingar? Det är precis därför det inte går att jämföra lidandet hos dem som massakrerades av Hamas i Israel och det hos palestinerna på Västbanken, eller att bedöma angreppen som mer eller mindre avskryvbara. Ett lidande som varar i generationer kan leda till fullständig förtvivlan hos tusentals människor.

Judiska bosättningsgrupper skickar till exempel regelbundet hotfulla meddelanden till palestinska familjer, och säger att de måste lämna sina hem inom 24 timmar. När palestinerna inte lyder kommer bosättarna och misshandlar eller dödar dem.

Två palestinier dödades på just detta sätt, efter att bosättare öppnat eld mot ett begravningsståg nära Qusra, söder om Nablus, där ambulanser transporterade kropparna av fyra palestinier

som hade skjutits till döds dagen före (enligt vittnen också av bosättare). Som Sebastian Ben-Daniel rapporterade i Haaretz försökte bosättare stoppa tåget. Enligt en av ambulansförarna väntade bosättarna vid porten, och blockerade vägen för att öppna eld mot begravningen.

Det officiella svaret från den israeliska sidan blev att tillsätta en utredning.

Är detta en isolerad händelse? Under det gångna året har flera liknande händelser ägt rum där unga judiska bosättare gjort våldsamma räder i byar, dödat flera palestinier, skadat dussintals och orsakat stora skador på egendomar. Det händer sällan att bosättarna grips, och än mer ovanligt är det att de åtalas. Om inte detta är en form av terrorism har det ordet förlorat all mening.

Kontextlös chock och sorg i kombination med en juridisk förklaring räcker inte. Det som måste studeras är den historiska berättelse som inkluderar båda dessa aspekter. Detta ramverk eller generella berättelse är inte kolonialism. I mitt tal i Frankfurt använde jag heller inte denna term, eftersom jag vet att invandring till Israel inte kan reduceras till kolonialism.

Berättelsen jag talar om är inte begränsad till ett enskilt narrativ, såsom kolonialism eller terroristernas vägran att acceptera judarnas återvändande till sitt hemland. I stället handlar det om en autentisk och tragisk berättelse, som inbegriper motstridiga påståenden och förslag, och i vilken ingen har absolut rätt.

Illouz har rätt i att man kan säga: ”Jag äcklas av 7 oktober-massakrerna, och jag vill att palestinerna ska ha sin egen stat.” Det må vara enkelt att säga, men är i själva verket den svåraste hållningen, eftersom den både är nödvändig och omöjlig. Att välja en sida skulle däremot vara en etisk och politisk katastrof. Det som står på spel är inte bara palestiniernas rättigheter, utan även frågan om hur Israel kan undvika att bidra till skapandet av en global antisemitism.

Faran är högst verklig. Söndagen den 29 oktober stormade en folksamling i Dagestan – en företrädesvis muslimsk rysk delrepublik – flygplatsen i Makhachkala, i jakt på judiska passagerare som hade anlänt med ett flygplan från Israel. Senare samma dag belägrade lokalbor ett hotell i jakt på judiska gäster, efter att de meddelats att ett plan från Tel Aviv skulle landa i staden. Passagerare var tvungna att gömma sig på flygplan eller inuti flygplatsen av rädsla för att attackeras.

Tyder inte detta på en ny global våg av antisemitism, som kommer spridas inte bara i Europa och Mellanöstern? Faran är att en ny global berättelse kommer att uppstå, i vilken antisemitism och kritik av hbtq-rättigheter ses som olika sätt att bedriva kampen mot västerländsk nykolonialism.

Parallellen mellan Ukraina och Palestina är lärörrik. En av de katastrofala globala konsekvenserna av det pågående kriget i Mellanöstern är att några huvudsakliga skillnader suddas ut: det pro-israeliska Väst, särskilt i USA, presenterar försvaret av Ukraina mot rysk aggression och Israels krig mot Hamas som exempel på samma globala krig – som om Israel vore som Ukraina. Som jag redan har skrivit är det rimligare att jämföra Palestina med Ukraina.

Å andra sidan hävdar anhängare av radikala pseudo-vänsterkretsar att attackerna (av Ryssland och Hamas) är rättfärdiga defensiva åtgärder, som bryter mot deras långa historia av förtryck. Donetsk utmålas kort sagt som Rysslands Västbank. En ny världsordning håller alltså på att framträda. Där framstår Gazakriget som en skärningspunkt, i vilken alla motsättningar som existerar i vår värld koncentreras – en plats där allt kommer att avgöras.

I dag är "Palestina" en stark symbol, som kombinerar motstridiga betydelser: en symbol för Europas alla koloniala synder (judarna bosatte sig i Palestina), och också den plats där antisemitism uppstår.

Det är en katastrof att Israel – som bildades på grund av Europas enorma skuld känslor efter Förintelsen, i ett desperat försök att ge judarna en skyddad plats – nu håller på att bli en symbol för europeiskt förtryck och kolonialism. Arvssynden ligger hos de västeuropeiska länderna, som försökte göra bot för Förintelsen genom att ge judarna en bit land som hade bebotts av andra folk i hundratals år.

Inte undra på att förutsägelseerna av Gazakrigets konsekvenser pendlar mellan två extremer. Majoriteten ser kampen som början på en global katastrof. Hopp om fred tillhör nu det förgångna – det här är ett krig där den enda vinnaren kommer att vara kriget självt.

Samtidigt finns det en minoritet som tror att kriget i Gaza öppnar en ny möjlighet till fred. Deras argument är att kriget till slut kommer att bevisa hur omöjlig en rent militär lösning är, och tvinga båda sidor att nå fred med alla medel.

Hopp om fred tillhör nu det förgångna – det här är ett krig där den enda vinnaren kommer att vara kriget självt.

För tillfället tycks det som att Israel måste ta det första steget. De kommer att behöva stoppa den dagliga terrorn mot palestinierna på Västbanken, förse Gazas civila med humanitärt bistånd och överge alla planer på att ta över Västbanken.

En sak kan förutses med säkerhet redan nu. Ur ett globalt geopolitiskt perspektiv kommer det största offret i Gazakriget att vara Europa, eller snarare EU. Europa missade den möjlighet det hade att göra sin unika röst hörd när det (med vissa reservationer) slöt upp vid USA:s sida och gav ovillkorligt stöd till Israel.

Om Donald Trump blir USA:s nästa president kommer Europa upphöra att vara en av de starkaste spelarna på den globala arenan. Det kommer att bli en underordnad partner i ett isolerat Väst som omringas, inte bara av medlemmarna i Brics (Ryssland, Kina, Indien, Brasilien och Sydafrika). Om Trump vinner kommer USA att bli ännu ett av de Brics-länder som, i det de kallar en sann multipolär värld, fredligt accepterar varandras brott.

När Illouz fastslår att judarna än en gång känner sig övergivna i vår tid kan jag inte hålla mig från att lägga till två punkter. Ja, övergivna, men med västerländsk media och makt helt på deras sida. Hur ensamma är då inte palestinierna på Västbanken, som inte har någon stat kapabel att försvara dem från attacker mot deras ständigt krympande territorium?

Det är mycket riktigt omöjligt att fortsätta som förut efter 7 oktober. Men det gäller även för Västbankens och Gazas palestinier. Det blottar den lilla strimma hopp som lyser i Israel: den långsamma framväxten av solidaritet mellan palestinska medborgare i Israel och de judar som motsätter sig det katastrofala kriget. Lösningen ligger därför inte i rivaliserande moraliska domar, utan i ett genuint politiskt skapande av en ny social verklighet.

Kanske borde judar och palestinier, i stället för att sudda ut de historiska trauman som hemsöker dem, enas i solidaritet eftersom de var (och är) offer för västerländsk rasism.

Översättning: Jonas Elvander

Lästips

Joseph Confavreux, Mathieu Dejean: [Kriget i Gaza förvanskar minnet av Förintelsen](#)

Fintan O'Toole: [Israel, USA och kriget i Gaza](#)

Simon Pirani: [Palestina och Ukraina - Så för imperierna krig under tjugoförsta århundradet](#)